

2. Кручек О. А. Становлення державної політики УСРР у галузі національної культури (1920-1923 рр.). Історичні зошити. Київ, 1996. 46 с.
3. Парахіна М. Б. Більшовицька «теорія боротьби двох культур» і історичні реалії 30-60-х років ХХ ст.: еволюція проблеми. *Сумський історико-архівний журнал*. 2012. № XVIII-XIX. С. 95–105.
4. Парахіна М. Б. Особливості русифікації в УРСР у другій половині 1950 – першій половині 1960-х рр. (З історії мовної проблеми). *Український історичний журнал*. 2014. № 4. С. 128–146.
5. Україна і росія в історичній ретроспективі : нариси в 3-х томах. Т 2. Радянський проект для України / В. А. Гриневич, В. М. Даниленко, С. В. Кульчицький, О. Є. Лисенко ; відп. ред. В. А. Смолій. Київ : Наукова думка, 2004. 531 с.
6. Шлепакова Т. Л. Мовне питання в українському суспільстві та його значення для розбудови модерної нації (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими документами за 2015-2016 рр.). *Інформаційний центр з питань культури та мистецтва. ДЗК*. 2016. Вип. 12/5. 19 с. URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2016/movni.pdf
7. Ярмоленко М. Мовна політика УРСР у 40-80-х рр. ХХ століття. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ, 2013. Вип. 3 (65). С. 365-377.

МОРОШАН Наталя Володимирівна,
викладач Відокремленого структурного
підрозділу Дунайського фахового
коледжу Національного університету
«Одеська морська академія»,
кандидат історичних наук

УСНА ІСТОРІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ЛОКАЛЬНИЙ ВИМІР

У сучасних умовах трансформації українського суспільства та переосмислення історичного минулого особливої актуальності набувають дослідження, спрямовані на вивчення людського досвіду, індивідуальної пам'яті та повсякденного життя. Одним із провідних методологічних підходів у цьому контексті виступає усна історія, яка дозволяє реконструювати історичні процеси через суб'єктивні наративи їх безпосередніх учасників і свідків. Саме такий підхід сприяє глибшому розумінню процесів формування української ідентичності, зокрема на локальному рівні.

Усна історія як науковий напрям сформувалася у другій половині ХХ ст. у межах міждисциплінарних досліджень, поєднуючи історію, соціологію,

антропологію та культурологію. Її джерельною базою є усноісторичні інтерв'ю, біографічні свідчення, родинні спогади, які доповнюють письмові джерела та розширюють можливості історичної реконструкції. Для української історіографії цей метод має особливе значення, оскільки тривалий час досвід «звичайної людини» залишався поза межами офіційного історичного дискурсу [1, с. 212].

Звернення до усної історії дозволяє актуалізувати такі напрями досліджень, як історія повсякденності, соціальна та культурна пам'ять, гендерні практики, трудова діяльність, родинні стратегії виживання, міжпоколінна трансляція цінностей. Через особисті спогади відтворюється не лише хід подій, а й емоційне ставлення до них, що формує глибший рівень історичного пізнання. Саме в цьому просторі індивідуальний досвід перетворюється на складову колективної пам'яті.

В умовах радянської дійсності історична пам'ять значною мірою формувалася під впливом ідеологічних наративів. Усна історія дозволяє простежити відмінності між офіційною версією минулого та реальним досвідом людей. Так, у спогадах респондентів зберігаються альтернативні інтерпретації подій, особливості повсякденного життя, практики адаптації до соціально-економічних викликів, форми прихованого спротиву або мовчазної згоди. Такі наративи є важливим джерелом осмислення механізмів формування української ідентичності в умовах обмеженого культурного та політичного простору [1, с. 40].

Особливу цінність має локальний вимір усноісторичних досліджень. На рівні окремих населених пунктів, громад або регіонів можна простежити специфіку сприйняття загальнонаціональних процесів. Локальна історія, реконструйована на основі усних свідчень, дозволяє поєднати макроісторичні події з мікроісторичним досвідом конкретних людей. Саме через локальні наративи відбувається персоналізація історії, що сприяє формуванню відчуття належності до спільноти та усвідомленню власної історичної тяглості.

Важливу роль у розвитку таких досліджень відіграє Центр усної історії Ізмаїльського державного гуманітарного університету, який функціонує з 2019 р. Діяльність Центру спрямована на систематичне збирання, фіксацію та збереження усноісторичних свідчень мешканців Придунайського регіону. У межах його роботи здійснюється інтерв'ювання респондентів різних вікових і соціальних груп, формування архіву аудіо- та відеоматеріалів, а також підготовка наукових і науково-популярних публікацій на основі зібраних матеріалів [3, 4].

Важливим аспектом усної історії є міжпоколінна передача пам'яті. Родинні історії про війну, післявоєнну відбудову, колективізацію, міграційні процеси, щоденну працю формують у молодших поколінь уявлення про минуле та його значення для сучасності. Через такі наративи закріплюються моральні орієнтири, моделі поведінки, уявлення про справедливість і відповідальність. У цьому сенсі усна історія виступає механізмом збереження культурного коду нації.

У сучасних умовах повномасштабної війни значення усноісторичних досліджень суттєво зростає. Фіксація свідчень сучасників подій стає не лише науковим завданням, а й формою громадянської відповідальності. Усна історія перетворюється на простір документування досвіду війни, вимушеного переселення, втрат і водночас стійкості та солідарності українського суспільства. Такі свідчення формують основу майбутньої історичної пам'яті та відіграють важливу роль у процесі конструювання сучасної української ідентичності [5].

Таким чином, усна історія є важливим інструментом формування та збереження української ідентичності, особливо у локальному вимірі. Вона дозволяє інтегрувати індивідуальний досвід у ширший національний контекст, актуалізувати голоси тих, хто тривалий час залишався поза межами офіційної історії, та сприяє осмисленню минулого як живого процесу. Локальні усноісторичні дослідження поглиблюють розуміння історичної пам'яті та формують підґрунтя для зміцнення національної свідомості в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Кісь О. Усна історія: становлення, проблематика, методологічні засади. *Україна модерна*. Львів; Київ, 2007. С. 212–220.

2. Нагайко Т.Ю. Усна історія в Україні: традиція і сучасні практики. *Усноісторичні дослідження: сучасні тенденції, напрямки та перспективи* : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. 25-26 жовт., м. Вінниця / Упр. культури і мистецтв Вінниц. облдержадмін., Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, каф. історії і культури України ф-ту історії, етнології і права ВДПУ ім. М. Коцюбинського, Держ. архів Вінниц. обл., КВНЗ «Вінниц. акад. неперерв. освіти», Обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України, ГО «Асоц. б-к Вінниччини», ГО «Вінниц. іст. т-во». Вінниця, 2016. С. 39–42.

3. Морошан Н. В. Повсякденне життя радянської жінки (1950-1970 рр. ХХ ст.) : на матеріалах усноісторичних свідчень мешканців с. Острівне Ізмаїльського району. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету* : збірник наукових праць. Серія «Історичні науки». Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2025. Вип. 69. С. 165–172.

4. Сторінки пам'яті. м. Ізмаїл. Ізмаїльський район. Книга спогадів. Вип. I, ч. 1 / ред. ком. Л. Циганенко, Я. Кічук ; відп. ред. Н. Гончарова. Збірка спогадів. Ізмаїл, 2021. 172 с.

5. Усна історія російсько-української війни (2014-2016 роки) / ред. кол. серії : Вл. Мороко, С. Білівненко, О. Штейнле, М. Павленко. Український інститут національної пам'яті; Запорізький національний університет, Історичний факультет; Запорізька обласна державна адміністрація, Департамент культури, туризму, національностей та релігій; Запорізьке наукове товариство ім. Я. П. Новицького, Громадська комісія з історії російсько-української війни. Вип. 5. Київ : К.І.С., 2019. 432 с.

